

GYULAFEHÉRVÁRI HIRLAP

Előfizetési árak :

Egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. Egyen száma 10 kr

Megjelenik minden héten egyszer : Csütörtökön.

Feladv. szerkesztő és iaptulajdonos : **ÁVÉD JÁKÓ**

Munkatársak :

Dr. Mayer Ödön és Balla István

Kiadó : **Papp György**

Szerkesztőség a várban. Fogarasi Mihály utca 16 sz.

Kiadóhivatal : a Püsp. Lyc. könyvnyomdában.

Hirdetések díjazabály szerint

A „Székely-Társaság“ eszméjéről.

Imets F. Jákó elnök megnyitó beszéde a Székely társaság június 3-iki gyűlésén.

Midőn a marosvásárhelyi „Székely-társaság“ küldöttei Máthé József és Pap Sándor küldetésök tárgyában engem is felkerestek, e szavakkal fogadtam őket : „Különös és furcsa egy dolog, hogy a „székely“ mint ilyen saját hazájában „Székely“ társaságot alakítson. Hát ennyire idegen lett már a magyar illetve a székely itthon !?“

A t. közgyűlés szíves figyelméből e nyilatkozatomat röviden indokolni kívánom.

Mit is jelez a „Székely társaság“ jelszava és cimere ? A Székely társaság jelszava az én fülemben és lelkemben először is úgy hangzik, mint egy bus magyarnak *felsőhajtása*, ki elvégre rájött a szomorú tapasztalatra, hogy ime valójában — mint a költő is mondta : „Megnehezült az idők viharos járása fölöttünk.“

A székely társaság jelszava úgy hangzik továbbá nekem, mint egy feljajduló *kiábrándulás* azon szomorú helyzet fölött, hogy a székelységnek, mely több mint másfél ezer év óta lakja e földet, mely a régi alkotmány korában Erdélyben dúminaló és ügyintéző szerepet vitt, mely a vármegyék sok családjába átplántálódott s így a magyar társadalom föntartó és gyarapító erejét képviselte, — helyzete otthon az ősi székely örökségben is kérdésessé, kéteessé, sőt tarthatatlanná kezdett válni. Miért is, hogyha tovább is élni és érvényesülni akar, itthon saját hazájában „társasággá“ (!) kell alakulnia, épen mintha idegen országban akarna megtelepülni és ott magának új helyzetet teremteni . . .

A hasonlóság törvényénél fogva felötlök itt előttem azon történeti tény, hogy midőn a török tartományokban üldözött örménységet I. Apafi fejedelem ezelőtt 230 évvel Csikszékbe és egy pár vármegyébe befogadta és letelepítette vala : ezen örménység csapatai Csik-Szépvízen, Gyergyó-Szt.-Miklóson, Ebesfalván és Szamosujvárt „örmény

társaságokká“ alakultak s azokban szervezkedtek, hogy az új hazában magukat fentarthassák.

Ime, most a székely nem idegen országban, hanem a nagy Magyarországgal való egyesülés által erősített és biztosabbnak vélt *otthonában* kénytelen *társaságokká* alakulni ; kénytelen, mert az új idők fejleményei, az új kormány és közigazgatási rendszer és a minden vonalon érvényesülő liberális áramlat által nyakába akasztott terhei és nyomorúságai következtében ingani érzi talpa alatt már az anyaföldet is ; ingóvá lett mindene s maga is az ingóság is elzúllás sodrába jutott

A Székelytársaság végül úgy hangzik fülemben, mint egy *segélyért kiáltó szó* ! Segélyért kiált az, hogy mentjük meg, a mi még megmenthető ; mentjük meg a székely illetve a magyar társadalom zúllásnak indult elemeit, szerezzük vissza a régi jobb erkölcsöket, és szokásokat ; szerezzük vissza az aláaknázott és idegenek zálogába vetett székely örökség párcelláit, mely régi jogi természeténél fogva elidegeníthető nem is volt.

A „Székely-társaság“ tehát bármily anakronizmusnak látszassék is magyar hazánkban s kivált a székelyföldön e jelszó, — *kinszüllöttje* a helyzetének, fölismerésére ébredő székely, illetve magyar nemzeti társadalomnak. Szülőanyja az elhagyatottság, nyomor és szükség ; célja a természet szerü önvédelem. Ezen önvédelemre pedig teljesen jogosult, sőt köteles mindaddig, míg magát elhanyagolva, nyomva és sértve érzi ; mindaddig, míg bajai nem orvosoltatnak ; mindaddig, míg szerzett jogaiba és igazaiba vissza nem helyeztetik, vagy azokért kellően nem kárpótoltatik.

E szükségét és jogosultságot a mi Székely-társaságunk világosan látja, érti és érzi is ; mi-ből kifolyólag kész, a többi székely-társaságokkal kezdet fogva, a *székelység közérdekeiért* s ezzel egybe függőleg a magyar nemzeti és állameszme szolgálatáért sorompóba lépni.

Székely-társaságunk az eddig felmerült és ezután felmerülő székely kérdések és ügyek fel-

szinen tartása és szolgálata mellett saját *helyi* és vidéki viszonyaiból kifolyólag különösebb célakat is tűz ki.

Ilyenek gyanánt szolgálni fogja általában a magyar nemzeti eszmét ; körébe vonja a társadalom székely és a székelylyel rokonszenvező tagjait ; ezek között ápolja az együvé tartozás, fajszeretet és testvérieség érzetét ; érintkezésbe lép a nemzetiségek tekintetében válságos helyzetbe jutott, vagy épen a zúllódás útján lévő magyar elemekkel, hogy azokban a faji önérzetet felkeltsse és táplálja ; ébren tartja az érdeklődést a székely ügyek iránt ; szemmel tartja az ellenfelek mozgalmait s ezekről az illetékes köröket értesíti. Főtörekvése leendő, a felmerülő kérdések és indítványok megvitatása az asztal mellett és a sajtóban, a kérdések és függő ügyek megoldási módozatainak keresése, a bajok megszüntetésének sürgetése a közigazgatásnál, törvényhozásnál és a magas kormánynál.

A Székely-társaság által nem akarjuk mi a testvérm nemzetiségeket kihívni, igazaikat sérteni, vagy ellenők épen támadólag föllépni, sőt ellenkezőleg mi vagyunk kénytelenek szenvedőlegesen helyzetünkben a hazafiatlan izgatások és aknamunkák ellen védekezni.

Mi Magyarországon az állameszme, nemzetiségünk, kétségbe vont jogaink, megtámadott javaink védelmére és visszaszerzésére szorítkozunk. Sajnos, hogy az önvédelem ezen szerény feladatával is nagy mértékben elkéstünk.

Az előbbi korszakok és kormányok megbocsáthatlan bűnös mulasztása pl. az, hogy Háromszék déli szélén az eredetileg székely Székföldje“ jórészt eloláhosodott, s nemcsak a híres Előpatak lett teljesen oláhvá, hanem a románság már a megye központjáiig Sepsiszt.-Györgyig tolt elő előőrseit. Udvarhely- és Marostordamegyének nemcsak a megyékkel érintkező szélén, hanem belsejökben is feltűnnek a beserikák, s ott lappanganak a nemzetiségi iskolák, melyekben a pópák

T Á R C S A

A központi Oltáregyesület nagy ünnepe.

A kis mustármag, melyről oly szépen szól a bibliai példázat, immár terebélyes fává nőtt. Láttuk gyöngye fejlődését : nehezen tudott megfogamzani a közönyösség talajában, de mint valamely sziklán termő növény, lassan-lassan utat tört izmos gyökereivel az elhidegült szívek közt és most már szeretetre indította csaknem összes testvéreinket, s nemes munkásságával és tiszteletet parancsoló példájával becsülésre készítette más vallásbeli rokonainkat.

Csudálatlalt tekintjük erőteljes sudarát, melyet munkában fáradhatatlan férfi karok alkotnak, s ha di-szes koronájára pillantunk, ott látjuk a folytonos tevékenységen viruló lombok közt az ifjuság feslő virágait és az önzetlen áldozatkészség érdemeiben meggazdagodott gyümölcsöket, örömtől reszket a szívünk és szent áhítózással sietünk enyhet adó árnyékába, hogy ott megújodjunk, meglevenedjünk azon titokteljes szeretetben, a melyet az Istenség az emberi nem megváltásának tényével mindnyájunk számára szerzett. Itt érezzük át különösen a szentírásnak fonséges szavait, hogy mindnyájan egyek vagyunk Isten szeretetében és nincsen közöttünk semmi különbség.

Ezen magasztos erkölcsi eszmétől ihletve kilépünk azután a rideg élet munkásságának mezejére, hogy ott jó tetteinkkel, a melyek eltekintenek e világ más büsz-gos céljaitól, elhintjük a legnemesebb altruizmusnak magvait az önző lelkekbe. S mi más ez a megbecsülhetetlen önzetlenség ? ha nem a jó cselekedetnek nemesítő példája, mely apáról fiúra, mesterről tanítványra, jóbarátról ellenségre is átragad, kölcsönösen egymáshoz vonz, s így a jóban való testvérisülésnek szerető szálaival egybefűzheti az egész emberiséget, de különösen e

hazában édes véreinket és megszüntetheti közöttük azt a sok egyenetlenséget, a melyet hiu emberek, félszeg eszmék és önző célok támasztanak.

Igen, testvérek leszünk így a jó cselekedetnek szépséges versenyében, de nem a hírlapokban népszerűségi utalványozott jótéteményekkel, — amelyek talán embertársaink hiúságának meddő krónikája csak, — hanem úgy, hogy kiki a szívbe zárná a maga jó szándékát, s dolgoznék önzetlentl olyan alkotáson, amelyben sokaknak kedvök telne. Ezért tudom nygrabecsülni, eltekintve kegyelmi céljától és rendeltetésétől s pusztán világi szempontból ítélve, bármely vallás-erkölcsi testületnek a munkálkodását, mert a világ erkölcsi rendjét fentartó isteni bölcseségnek a megnyilatkozását látom benne, a mely ezen hatásával mindnyájunkat vallásbeli különbség nélküli életünkben megjavítani, a pozitív hithez, melyet, bármilyen legyen is az, mindenkihez tisztelnünk és becsülnünk kell, ismét visszatéríteni és hasonlóan önzetlen, jó célú munkálkodásra ösztönözni törekszik.

Ha mindezeket a szempontokat kellő figyelembe vesszük, úgy igen fontosnak fogjuk találni az oltáregyesületek működését. Az emberi tudomány mélyreható haladása ugyanis nem vonta maga után egyuttal annak józan extensiv terjedését. A bölcsészlet egy félszeg irányba hivatkozó feszegetések tárgyává tette a kinyilatkoztatás isteni tekintélyében igaz, de véges értelmünk által fel nem fogható s előttünk megtejtethetlen tényeit és ezzel elhintette az emberiségben a kétely mérge magvait. Másrészt a gyenge emberi értelem, mely a dolog valódi lényegének megismeréséhez felemelkedni nem tud, a haladás káprázatát eredményeitől elvakítva a beigazolt tények világosságánál nem volt hajlandó elfogadni azokat, a miket beigazolni nem tudott, mert mélységes homályba rejtette el előttünk az Istenség. Ezen óriási haladással az emberi társadalom általános műveltsége külsőleg igen sokat mutat, de mégis annak értékes tartalma elég sovány, mert az emberi élet cél-

ját és rendeltetését illető kérdésekben, a mig e világ áll, kénytelenek vagyunk az isteni kinyilatkoztatás alapján helyezkedni, lévén minden egyéb csak bitvány egyéni vélemény, mely időben támad és idővel eny-szik. Ezen egyéni eltévelyedéstől minket megvédeni, az élő hitben megtartani, s különösen a közönyösségében elhidegült társadalomba ismét beleoltani a hitnek világosságát és melegségét, és minket minden működésünkkel az Oltáriszentségben hittünk szerint valóban jelenlévő Krisztus köré csoportosítani, az oltáregyesületnek legszebb célja.

Ilyen magasztos célnak szolgálatában áll tehát az erdélyi oltáregyesület is, melynek első szikráját 1898. év nagycsütörtökjén vetette föl püspök úr ő méltósága, s megalapítatván tovább élesztette Ujfalusi József dr. apátkanonok, de virágzásának immár delelő pontján a szeretetnek és munkának melegítő napjává alkották Gyulafehérvár lelkes hölgyei élükön Soóthy Gyula igazgatóval.

Övék a munkának, vele az érdemnek, s így egyuttal az elismerésnek a legszebb koszorúja. Hadd legyen szabad nekünk is e koszorúba fűznünk a halás-megemlékezésnek legszebb virágát széplelkű hölgyeinknek azon ideális, önfeláldozó fáradozásáért, a melylyel ezen erkölcsi testületet áldásos működésük által városunkban fentartani törekedtek, s most már kebelébe ötvennél több vidéki egyesületet beleölelniük sikerült.

Ezen hatalmas szövetségnek közös jelvényét, az egyesület díszes zászlaját szentelte föl az erdélyi püspök június hó 6-án, Jézus szent Szíve ünnepén, melyre áldásos bérmentjáról kocsival közvetlenül Szerdahelyről székhelyére visszatért. Impozáns ünnepség volt ez, fonséges bizonyossága az élő hitből fakadt eszményi törekvések jó gyümölcseinek, a melynek méltó megtartására az egyesület messze kiható, gondos előkészületeket tett.

Öttagú fogadó bizottság (Rass Károly, Wolf Károly, Roska Miklós és Kárpási János) élén Erőss József

és dászkelek magyar nyelven hirdetik az ígét és oktatják a magyar nyelvű lakosságot, bizonyára nem mindig a magyar haza iránti hűségre és kötelességre. A régi Aranyos szék 33 székely közösségből, melyek III. Endre idejében székelyekből állottak, ma alig található 11 közösség, melyben az eredeti székelység nyomai még észlelhetők; az aranyosszéki székelység nagyrésze a kivált e vidéken leviharzott háborúk közben kipusztult; másrésze pedig a viharok elől felhúzódt az Aranyos forrás vidékére, hol a viharoknak nem volt annyira kitéve, de ottan aztán más veszedelem érte, a mennyiben teljesen beolvadt a „móczok“-nak nevezett oláhságba. Csak futólag említem, hogy a Hunyadiak székely telepítése a Cserna folyó mellett vétkes gondolatlanság folytán az oláhság maradványává lett. Hasonlóul Dobokamegyében Szék és több más székely telepre ma alig ismerni rá. A Romániába való székely kivándorlásról és elűlésről most nem is szölok. Mi tehát magyar hazánkban először is csak saját fajunkat, vérünket és vagyónkat keressük és védelmezzük.

De ha többet keresnénk és követelnénk, az is jogszerű és indokolt feladat lenne. Ugyanis a nemzetiségi programok szerzői és hirdetői „államokat akarnak a magyar államban“ s azért ennek intézményeit csak kényén respectálják, nyelvét elhanyagolják és fitymálják, a hazafiságot és honpolgári hűséget olykor csak szenvelgik, legtöbbször pedig elhanyagolják vagy épen kigunyolják. Ezt pedig önámításnál, roszhiszemű törekvésénél, hűtlenség és árulásnál egyébnek alig nevezhetni.

Magyarország minden őszinte és hív polgárának érületében és nyelvében is Magyarországra kell törekednie, mint azt az igaz ihletű költő is követeli: „Minden ember legyen ember és magyar, a kit a föld tart s egével eltakar.“

E követelés más államokban érvényre jutott és érvényre jut napjainkban is a nélkül, hogy ezen átelemülés fölött még a mai civilizált világ is megbotránkoznék, elszörnyűködnék, vagy épen a világot feilármázná, miként azt a magyarországi nemzetiségek teszik.

Igy látjuk pl. hogy a szomszéd *Oroszországban* ugyszólva észrevétlenül eloroszosodtak az Ural és Altai-hegységek mellett lakó rokon magyar törzsek; szemeink előtt oroszosodtak el a Kaukázusban lakó hunn eredetű cserkeszek; így lett előbb románná s lesz a jelen idők folytán a bessarábiai kun-besenyő, rokon magyar lakosság orosz. A

Igy *romanizálja* a moldvai csángómagyarságot, a magyar nyelvet az iskolában és a közigazgatás minden ágazatában teljesen eltüntetve az el- lenünk izgató Uj-Románia kiméletlen kormánya. Így nyeli el napjainkban Orosz- és *Németország* nyelvök, nemzetiségök és katolikus hitökkel együtt a lengyeleket, illetve finneket.

Miért jajgatnak tehát az 1000 éves Magyarországon az ugynevezett testvérnemzetiségek? Miért ámitják magukat és izgatják a velök rokon fajú szomszéd népeket, mintha ők Magyarországon el volnának nyomva? Holott itt a helyett, hogy rájuk gyakoroltathatnék természetszerű nyomás, még ők állhatnak az erdő felől s kedvükért a loyális magyar szorgalmasan tanulja nyelvöket, s több helyt önfelédten hasonul át hozzájuk?!

A Székely társaság jelszava tehát még akkor is jogosult volna, ha az a honmentő székelységnek nem segélykiáltása, hanem támadó riadója lenne, Magyarország egysége és fentartása érdekében.

A Székely-társaság t. közgyűlés: oly zászló mely alá minden helyes gondolkozású és hazafias érzetű honpolgár jó lélekkel sorakozhatik.

A régészet történelme Gyulafehérvárt.

Alább következő fölolvásomat az Alsófehérvár-megyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi egyesületnek, 1902-ki május hó 28-án tartott választmányi gyűlése számára írtam meg, de az összehalmozott hivatalos tárgyak elintézése annyira igénybe vette az időt, hogy fölolvásomnak el kellett maradnia: azért — az ügy érdekében — ezen úton közlöm azt az érdeklődőkkel. — A fölolvásás pedig így szól:

Mélyen tisztelt Választmány!

A legutóbb tartott választmányi gyűlésen azt az indítványt kockáztattam meg, hogy ezentúl minden választmányi gyűlés alkalmával a hivatalos anyagok monoton leírása, illetőleg feldolgozása előtt egy vagy több, de mindenesetre legalább egy, egyetünk működési körébe tartozó tárgyról szóló hosszabb vagy rövidebb fölolvásás, előadás vagy legalább megbeszélés tartassék azon okból, hogy egyetünk méltóságának és nemes hivatásának megfelelően gyűléseink menetében *telket, életet* öntsünk, hogy így ne csak a hivatalos vagyis többé-kevésbé száraz eseteknek megállapításából álljon összejöveteleinknek — csak rideg esontvázhoz hasonló eredménye.

Nem gondolom, hogy merész és meddő indítványt tettem volna, mert ama választmány elfogadva és magáévá téve indítványomat, készséggel kimondta, hogy ezentúl a választmányi tagok összejövetele alkalmával a tárgysorozat elintézését mindig egy-egy fölolvással kezdjük meg.

Igen természetes, hogy az ügy érdekében kifolyólag senkit sem lehet fölolvásás tartására kirendelni, hanem csakis az önkéntes, jó indulatból, ügy- és munkakedvűből eredő elhatározásra lehet támaszkodni és számítani; mert, hisz a tudomány terén is fennáll azon általános ismertes érv, hogy szívhez csak az jut, mi szívből jött.

Ideálom szerint pedig ohajtanám, hogy az egyetünk körében tartott fölolvások ne csak elbangoznak úgy, mint a pusztában kiáltóznak szava, hanem hogy az igen tisztelt hallgatók szívébe is behatolva, egyszersmind a szellemnek kellemes szórakoztatást is szerezzenek.

Altalában tehát indítványom merésznek és meddőnek nem mondható, csak részletei iránt van némi aggodalmam.

Nem merész ez az ajánlat már csak azért sem, mivel meg vagyok győződve, hogy oly egyetben, mely-

nek tagjai szép sorában a város intelligenciája majdnem teljes számban van képviselve, bizonyára sokan lesznek olyanok, kik a tndomány és egyetünk érdekében örömmel ragadják meg az alkalmat, hogy a közérdek nemes szolgálatába szegődve, szívesen segítkezzenek annak terjesztésében, a mi szép, jó és hasznos.

Meddőnek sem nevezhető tehát indítványom; de mégis attól tartok, hogy egy kis merészség rejlik benne, mely részint reám, indítványt tevőre, részint pedig a tisztelt választmányi tagokra vonatkozó merénylet alakjában tünhetik föl.

Mert, mikor ezen ügy tárgyalásakor kételyek merültek föl indítványom kiviteleré nézve s a többi közt azon kérdés is fölmerült, hogy kik fognak tartani fölolvásokat? — fiatalos, heves véremtől, egyetünk iránt odaadó szeretetemtől elcsábítván, azon talán egy kissé elhirtelenkedett ígéretre ragadtattam el magamat, hogy mind azon esetekben, mikor más, méltóbb fölolvásó nem jelentkeznék, én magam fogok tartani fölolvást.

Ez már aztán merészség számba megy, mert először nagyon sokat tettem föl magamról; sok és nehéz munkára vállalkoztam, melynek megfelelni — legalább kellőleg megfelelni — még sem leszek képes, és másodsorban talán igen sok türelmet igényeltem a tisztelt választmány részéről azért, hogy esetleg ki lehetne téve azon veszélynek, hogy fölolvásáimmal majd kifárasztom figyelmüket — saját magam iránt való előzékenységből nem mondok: unatkoztatom.

No, de még ezen feltevésektől nem riadok vissza, mert megnyugtató azon biztos remény, hogy nem csak többen, de sokan lesznek, kik fölolvassák, s majd kellő változatosságot kölcsönöznek e hazafias szent ügynek, s megnyugtató továbbá azon erős tudatom, hogy bizony valami természetfölötti nagy munkára sem vállalkoztam, mert minden, mit egyetünk érdekében teszek, reám nézve nem terhes munka; de ha az volna is, nem baj, mert nekem a munka maga csak sport, nem pedig teher, vagy unalom, s Sir John Lubbockkal együtt mondom én is, hogy az élet bajai közé természetesen nem számítom a munkát.

A mi pedig a tisztelt választmányon bekövetkező kifárasztást vagy unatkoztatást illeti, meg vagyok győződve, hogy kiki módot fog találni arra nézve, hogy attól ügyesen kieszelt úton-módon megmenekülhessen.

Igy tehát aggodalmaim a legjobb akaratú békét kötvén, Isten kegyében hozzá fogok az e fajta első fölolvásomhoz:

Talán fölösleges * * * * * is mondanom, hogy a fölvilágosodás fáklyájának fénye mind inkább terjed és hovatovább mind intenzívebb hatással van mindenütt e földkerekségen; de fénye és melege mindamellett egy-egy ponton nem érvényesül oly mértékben, hogy e fölött teljes megelégedésünket nyilváníthatnók, mert például még nem világította be kellőleg hazánkat, de a híres, művelt nyugati külföldet sem, hogy a régészeti tudományt mindenfelé az őt megillető tiszteletben, elismerésben reszesítsenek.

A felsőbb körök, a tudósok lerakják ugyan tiszteletadójukat úgy ahogy, de a nagy publikum legnagyobb része szárazkodó vagy gúnyos mosolylyal tekint az archaeologusra.

Nagy tévedés, nagy hiba ez; mert, ha a régészetet kissé közelebből vesszük szemügyre, vagy csak kissé figyelmesebben szemléljük és behatóbban, részletezve kutatjuk, bizonyára rájövünk e nagy hibának föl- és beismerésére.

S ha az őszinte föl- és beismerés sikerült, akkor utár nagyot is lendítettünk a fölvilágosodás — a tudomány terjesztésén, mert az, ki az archaeológiát megbe-

főgymn. tanárral pontos jegyzékbe foglalta a jelentkező vendégek névsorát, gonloskodott azoknak illő fogadásáról a vasúti állomáson, honnan nemes szívű uraktól e napokra szíveségből rendelkezésére bocsátott kocsikokon azokat szállásukra vezette, a melyeket nagyobbbrészt vendégszerető magánházaknál és csak keveseknek szállodákban előre szerzett.

Szép számmal jöttek vidéki vendégek, kik közül első sorban fel kell említenünk Korniss Bertá grófnét Kolozsvárról és báró Huszár Károlynét, a ki bájos leánykájával együtt Abafájáról érkezett. Eljött azután 14 külföldi és az erdélyi egyházmegyén kívül álló magyarországi pap, 39 erdélyi egyházmegyei lelkész, a világi elemből pedig megjelentek az ünnepen Kolozsvárról 21-en, Verespatakról 30-an, Petrosényből 55-ön, Alvinczről 12-en, Szászsebecséről 26-an, Segesvárról 10-en, Borbándról 40-en, azután Fenyédről, Nagy-Enyedről és más úgy a királyhágbontuli, mint erdélyrészi helyekről még számosan. Az összes vidékről érkezettek száma átlag 527-re tehető. Ilyen díszes és aránylag előkelő vendégsereg a régi nagy idők óta alig látogatta meg ősi városunkat.

Maga az ünnepség június 5-én délután 6 órakor kezdődött az irtalmas növények zárdájában, hol Glattfelder Gyula dr., a budapesti központi papnevelő tanulmányi felügyelője mélyszéges gondolatokban gazdag beszédet mondott Jézus szent Szívének tiszteletéről, s ezzel kapcsolatosan az oltáregyleti zászlószentelés magasztosságáról, ki az őszinte meggyőződés átható erejével hallgatóságát valójában elragadta. Ezután következett a megkérlelő körmenet. Fehérruhás leánykák hosszú sora-fala közt fényes segédlettel kivonult Ujfalusi dr. apátkanonok a zárdának szép kertjébe, hol a díszesen felékesített oltárnál verőfényes időben számos hívő részvétele mellett elvégezte a Jézus szent Szívéből szóló litániát és elmondta a megkérlelő könyörgéseket. Ezzel az ünnepély egyházilag is elő volt készítve.

Június 6-án reggel 8 órakor a zárdában tartott

„Veni Sancte“ után Ujfalusi dr. apátkanonok vezetésével megindult a fényes körmenet, és a fehér selyemből arany himnusz Budapestén 840 kor. költségen készült díszes zászlót felkísérte a püspöki székesegyházba, melyet e napra magyar nemzeti és pápai zászlókkal, tölgyfa lombbal és friss virágok egész özőnével felékesítettek az oltáregyesület gondos hölgyei. Részt vettek a beláthatatlan hosszú menetben a kath. iskolák tanulói tanáraik vezetésével, a helybeli és vidéki papság tekintélyes része, továbbá 60 fehérruhás-leányka, a kik után 12 előkelő úrhölgy hozta a virágos rámára elhelyezett gyönyörű zászlót és pedig hat közülük: Fröllich Vanda és Jolán, Korbuly Rózsika és Gabriella, Szentgyörgyi Kamilla és Gizella rózsaszínű ruhában, hat pedig: Tallos Kornélia, Roska Rózsika, Boehdánovits Flóra, Wolf Leontin, Barts Gizella és Irászek Irén fehér ruhában, mögöttük mentek azután a központi oltáregyesület tisztikara, választmányja és tagjai, végre a vidéki oltáregyesületek képvisellete saját zászlóik alatt, kiket még tetemes népsokaság követett.

A székesegyházba érvén a menet, az egyesek számára fentartott helyeken példás rendben elhelyezkedett, mire a központi oltáregyesület tisztikara élén a koszorú leányokkal szép csokorral fogadta Korniss Bertá grófnő ő méltóságát, a ki a kegyelmes asszonyt özv. Majláth Györgyné ő excellenciáját helyettesítette az ünnepségen mint zászlóánya és számára a középbajó elejének jobb oldalán készített emelvényen helyet foglalt, körülötte a szép koszorú leányok, kik előtt a zászló állott. Nemsokára megérkezett a püspök ur teljes díszben, mire felhangzott a kóruson az „Ecce sacerdos magnus“ hatalmas éneke. Megkezdődött az ünnepélyes szent mise, melyet maga az erdélyi püspök mutatott be. A nagy mise alatt a kóruson Resch karnagy vezetése mellett Resch Rudolf, Resch Katinka és Mariska kisaszonnyok, a karnagy testvérei, azután Barts Márton, Székál Mihály és 10 főgymn. tanuló közreműködésével igen szépen adták elő Schubert F. Missa solemnis B dur háromszoros quartetjét felváltva solókkal, orgona és a

helybeli 31. es. és kir. katona vonós zenekar (orchestra) kísérettel, továbbá P. Hennig S. J. Graduale: „Cor Jesu, Cor purissimum“ vegyes karra (vocal) orgona kísérettel és Mozart Offertorium G dur „Cantate Domino“ vegyes kar orgona és vonós zenekar kísérettel. A karnagy kitünően szervezett karától előadott lélekemelő ének és zene mellett igen megható jelenet volt az, midőn communió után zászlóikkal felvonultak a vidéki oltáregyletek és az egyenruhás petrosényi bányászok, kik mindnyáján a püspök tr kezéből vették lelküinknek édes eledelét, az Urnak szent vacsoráját.

Az ünnepi mise végeztével Majláth püspök az evangélium szellemétől ihletett beszédet intézett a jelenlévő hívekhez, a kik zsúfolással megtöltötték a nagy templomot. — Beszédében rámutatott az oltáregyesület háládatos céljára és tagjainak példás erényeire s különösen kiemelte, mennyire szükséges a mai korban ilyen munkás társulat. „En most megszentelem a zászlót, — mondá — hogy még sokan álljanak alá, odaadó munkássággal, legyen nemesebb, jobb a jövő nemzedék!“

Ezután leszállva a szószékről elvégezte a szentelés egyszerű szertartását és immár nem pusztá jel, hanem egy életerős eszmének hordozója lett a zászló, hogy mindnyáján egyek vagyunk Krisztus szeretetében, egyek leszünk a dicsőségeért való munkálkodásban.

Ekkor az ünnepély sorrendje szerint ismét komoly menetben a zászló alatt a gymnasium fényesen díszített tornacsarnokába vonult az ünnepelő közönség, a hol egyesületi díszgyűlés tartott az erdélyi püspök elnöklése mellett. Megnyitván a gyűlést elsőnek Kántor Károly apátplebánus beszélt az oltáregyesületek keletkezéséről, szükségességéről és szervezésének módjáról. — Azután Soóthy Gyula igazgató jelentést tett az erdélyi egyesület működéséről, a mely 1898-ban való megalakulása óta 43 gyűlésen tanácskozott munkálkodásának módjairól és egyetértő munkájának eredménye két gazdag kiállítás lett, melyek készleteiből számos vidéki templomot felségélyeztek. Az egyesület eszméje Erdély-

esülni tudja és hasznosságát belátja, az bizonyára megnyitja, kitarja számára szívét, lelkét, mivelni és támogatni fogja a hol csak tudja és a hogy csak erejéből telik.

A régészettudomány foglalkozik ősünk történelmével, összes életnyilvánulásaival, lelki életével, műveltségével és művészeti fejlődésével, s az ezzel való foglalkozás már magában véve több gyönyört nyújt, mint bármely más, az emberi élettel, a nemzetek fejlődésével lazábban összefüggő tudomány ág.

Gyönyörűséget és okulást talál benne a történész, a művész, a theologus, a jogász, a katona, a természetbúvár, de a diplomata — és az egyszerű polgár is.

Engedjék meg kérem, hogy ezen állításom helyességének bizonyítását az ezután tartandó fölölvásásaim alkalmára föntartva, most csak rövideden mutathassam ki, hogy Gyulafehérvárt voltak a régebbi időkben is lelkes hazafiak és nemes tudósok, kik a régészettel foglalkoztak, a régészet tudományát megalapították s magas fokig fejlesztették.

Mi tehát az elődök példáját követve, arra vagyunk hivatva, hogy igazi hazafiasságból hiven és lelkiismeretesen folytassuk és tovább fejlesszük az oly szépen megkezdett remekművet.

A legelső, ki az újabb korban Daciáról általában írt és Daciában kiadott római feliratos könyek szövegét közölte, az Bonfin nevű olasz volt, 1558-ban megjelent: „Rerum ungaricarum decades IV. cum dimidia“ című munkájában.

Ezen feliratos kő Várhelyen találtatott és Lucius Annius Fabianus római helytartóról szól, ki Kr. u. 154—158 közt és Publius Furius Sabinusról, ki Kr. u. 161-ik évben helytartója volt Daciának.

E jó példa nem maradt követés nélkül, mert Gyulafehérvár nem sokára azon hely volt, Erdélyben, hol a régészetet legelsőbben fölkarolták.

Ez igen természetos dolog, mert itt, hol az egyházi és a politikai tevékenységnek központja volt a gazdagon talált római emlékek bő alkalmat nyújtottak azok gyűjtésére. Itt akadunk tehát e fontos tudomány első ápolóira.

Gyulafehérvár a 11-ik század óta az erdélyi országyűléseknek, sőt Erdély Magyarországtól való elválása óta az erdélyi fejedelmeknek is székhelye volt.

Igen kedvező talaj volt itt tehát arra, hogy már korán a tudomány magasztosabb kinevei iránt az egyházi és világi urak érdeklődését fölébressze és a buzgóságot és a hajlamot növelessze a római emlékek tanulmányozására.

Ezen tudós férfiak diszes sorát nyitja meg a fehérvári káptalan egyik érdemdús tagja, Mezerits (Mesericius) János, Kolozsmegye főesperese Franciscus de Wárda püspök (1514—1526) kortársa, ki buzgón felkutatva a római régiségeket s azok tanulmányozása alapján a többi közt a római colonia Ulpia Trajanának fekvését nagyon helyesen, Várbely vidékére helyezte.

Az 1838-ban megjelent Erdélyegyházmegye Schematismusa őt Johannes de Megeriche-nek nevezi; 1504—1516-ig volt Kolozsmegye főesperese. A Codex Amicinusból tudjuk, hogy Johannes de Megretze 1499-ben titkára volt Geréb László püspöknek.

Ezen állásban bizonyára bő alkalma volt Gyulafehérvárt epigraphikai leletekre bukkanni és azokat behatóbban tanulmányozni.

Lehetséges, hogy Megericius vagy (Mesericius) után Rómába is eljutott sok daciai felirat híre, mert az 1500-ik év körül írt Codex Vaticanus 5250 sz. alatt tartalmaz ilyent: „Fragmenta in Transsylvania prope ecclesiam Valachorum in vico Varbel, qui est antiqua Sarmis.“

ben örvedetesen terjed, szelleme sokakat von kebelébe, úgy hogy most örömtől sirhat a lelkünk, ha meggondoljuk, hogy minden hónap első vasárnapján 59 főkegyesületnek 9 ezer tagja könyörög a központtal együtt a mi drága Erdélyünk jólétéért és egységeért.

Az igazgató jelentését hálás elismeréssel vették tudomásul. Csaby—Gyula József, I. é. hittanhallgató szavaltta el ezután hatásosan Szemlér Ferencz, brassói tanár ez alkalomra készült hangulatos *Ünnepi versét*. A tisztikar és a választmány az alapszabályok értelmében lemondott és megejtetvén az új választás a régiék az igazi érdem méltó elismeréseképpen egyhangulag újból megválasztattak és pedig elnök: Avéd Jákóné, alelnökök: Korbulj Ignáczné és Guardazony Józsefné, főjegyző: Dr. Csabry Bonifáczné, aljegyzők: Dr. Szűcs Ákosné és Papp Györgyné, pénztáros: Roska Józsefné és ruhátáros: Fogarasi Jánosné. — A választmány tagjai pedig a következők:

Frülich Gyuláné, özv. Issekutz Jánosné, gróf Klebelsberg Józsefné, dr. Péter Jánosné, dr. Setz Károlyné, Willersdorfer Ferenczné, Kovács Zsigmondné, Székely Gyuláné, Mánásy Istvánné, Károly Sándorné, Aron Eugenia, Güttner Anguszta, dr. Csorny Béláné, Barts Mártonné, Csia Lázárné, Szentgyörgyi Mórné, Grund Józsefné, özv. Pákoszta Józsefné, Dudutz Péterné, Száva Róza, Naláczy Adámné, Cseckedy Józsefné, özv. Klemens Jánosné, özv. Kastaly Gyuláné, Novák Ferenczné, Balló Lázárné, Löw Józsefné, Löw Emilné, Suhr Károlyné, Váczy Józsefné, Zinnern Natália, özv. Löw Mihályné, özv. Obert Károlyné, özv. Hannel Károlyné, Csirlea Györgyné, Présia Romulusné, Dánfi Károlyné, Fehér Alajosné, dr. Mohay Sándorné, özv. Kryzsevszky Rezsőné.

Ezután a pénztáros előterjesztette jelentését, mely szerint ez év május 4-én tartott gyűlés egy bizottságot küldött ki a pénztár megvizsgálására. E bizottság tagjai: dr. Szűcs Ákosné, Présia Romulusné, özv. Kastaly

De nem hozza az egész feliratos, hanem félbeszakítván azt, hozzá teszi „cetera abolita“ (A többi meg van semmisítve).

A régészet terén Mezeritschnek méltó collegája volt az egykori fehérvári nagyprepost Stephanus Taurinus, ez az 1519-ben Bécsben nyomtatott Stauromachiájában már közül római feliratokat Abrudbányáról, Fehérvárról, Kolozsvárról, Zalánáról és Várhelyről.

Az előbb említett 1838-iki Schematismus Stieröschnek nevezi őt.

Az 1516—1519-iki években hunyadmegyei főesperes volt s egyszersmind vicarius et causarum auditor. A Schematismus nem ismerteti mint nagyprepostot.

Az ő adatai, habár az egyes részleteket tekintve nagyon becsesek, sok helyen hibásak, sőt teljesen helytelenül kerültek ki gyűjteményéből a közönség elé.

Ezen hamis feliratokat vette át a Nagyszebenben született Reichersdorffer az 1550-ben Bécsben nyomtatott „Chorographia Transilvaniae“ című művének I. fejezetébe.

1542-ben Lebel János talmácsi lelkész is írt keveset, de munkája csak kéziratban maradt fön „Memorabilia Transilvaniae“ cím alatt. — Munkája első szakaszában megemlékszik a római gyarmatokról is, de e helyen szintén sok tévedés fordult elő.

Sokkal többet tett a római feliratok tanulmányozása terén Sigler Mihály, ki 1535-ben Nagyszebenben született, több ideig Fehérvárt tartozkodott és 1585-ben Keresztényszigeten mint lelkész halt meg.

Az általa gyűjtött római feliratokat Gruterius bíres nagy munkájában fölhasználta.

A tudós esztergomi érsek Antonius Veranesics még mint fehérvári kanonok igen élénken vett részt az Erdélyben felkutatott régészeti leletek tanulmányozásában.

Megérdemli, hogy életrajzát egy külön fölölvasásban ismertessük, annál is inkább, mivel Erdély története legtevékenyebb alakjai közé tartozik ez a nemes főpap.

Erdélyben talált római régiségekről írt továbbá Lavinus Farkas (sz. 1504., †1565-ben Bécsben). I. Ferdinánd császár könyvtárosa és historiographusa volt; munkája azonban nem megbízható forrás, mert ugyanazon egy feliratos Erdélyből két és több leltérelt sorolja föl s e mellett még hibásan értelmezte, illetőleg közölte szövegét is.

Az 1526-ik évben Franciaországban született Clusius Károly, ki 1573-ban Bécsben a botanikus kertnek felügyelője vala, meghalt 1609-ben a Majna melletti Frankfurtban. Ez a többi között melegen érdeklődő a Gyulafehérvárt napfényre került római régiségek iránt is, sok erdélyi adatot gyűjtött, melyeket azután Gruterius szintén felvett nagy művébe.

Nevezetes munkatársunk, munkavezetőnk volt Zamosius István, Erdélyben született magyar fiú, ki 1597-ben Paduában már tanuló korában a római feliratoknak egy részét kiadta az „Analecta Lapidum vetustorum et nonnullorum in Dacia antiquitatum“ című művében, miután itt Gyulafehérvárt saját megvizsgálása révén helyesen kidolgozta az anyagot.

Ezen művet Kovachoczky Farkas kanczellárnak ajánlotta, kinek fehérvári lakását sok feliratos kő díszítette.

Azon időkben még számos felirat volt beépítve a székesegyház, a fejedelmi palota és más középületek falaiba. A székesegyház belsejében és a csónka torony északi oldalán mai napig is látható 3 darab.

Két francia testvér Lenormatus Trunianus menekültek Törökországból és előkelő helyről nyert ajánla-

Gyuláné és Papp Györgyné elvégezvén munkájukat, a következő eredményhez jutottak:

Pénztári készlet 1902-re	1559 K. 05 f.
1902. év május 4-éig befolyt	1153 „ 91 f.
összesen	2712 K. 96 f.
1902. máj. 4-ig kiadott	1586 „ 66 f.
jelenlegi pénztári készlet	1126 „ 30 f.

Ez összeg a gyulafehérvári takarékpénztárban van letéve és gyümölcsözőtőleg kezeltek.

A diszgyűlés a pénztárnok jelentését teljes elismeréssel és őszinte köszönettel vette tudomásul.

Az indítványok során a püspök ur először is a zászlóánya helyettesének gróf Korniss Berta ő méltóságának, ki magas kora dacára is oly szívesen jelent meg ünnepélyünkön, azután a megjelent idegen vendégeknek, s különösen Kánter Károly apátplebánosnak az oltáregyesületről tartott szép és meggyőző előadásáért, egyházmegyei papjainak buzgóságukért és a cél ügyében való eredményes együttműködésükért, a megjelent vidéki vendégeknek buzgó részvételükért, Ujfalusi József dr. apátkanonoknak az egyesület alapítása körül kifejtett tevékenységéért, Soóthy Gyula igazgatónak, kinek igazságtól egyedül köszönhető az egyesület életének és áldásos működésének úgy a központban, mint különösen a vidéken oly nagy arányokban való föllendülése, fáradhatatlan munkásságáért, Novák Ferencz polgármester urnak állandó jóindulatáért, Pál Antal gym. igazgatónak az ünnepély fényének emelésében való közreműködéséért, az egyesület tisztikarának és választmányának önzetlen, odaadó és agilis tevékenységéért, a rendezőbizottságnak az ünnepély körül kifejtett gondoskodásáért a diszgyűlés részéről való őszinte köszönetet indítványozott. Székely István, pósta és táviró felügyelő azt indítványozta, hogy az egyesület üdvözölje táviratban a távollévő kegyelmes asszonyt, a ki a magas korára való tekintettel most oly messzi

tok alapján Kovachoczky kanczellár- és a fejedelmi udvari orvos Blandrata Györgyben vendégszerető urakra akadtak, kiknek szívességéből Gyulafehérvár és általában Erdély nevezetességeivel is megismerkedtek. Ezek közt az egyik menekülő leginkább érdeklődött a római feliratok iránt s 1597-ben azok közül 35-öt részint Gyulafehérvárt, részint Nagy-Enyeden, Tordán és Nagyszebenben följegyzett és azonkívül 11-et, melyet a brassói gymnasiumi lector, Kertzius Pál közölt vele, kinyomatott. Ezek közt van egy Kr. u. 92-ik évi június 14-én kelt — 1547-ben kiadott — római katonai diploma melynek lelőhelye még nincsen megállapítva. Talán Bereczknél az ojtózi szoros közelében találták. Verancsich véleménye szerint ezt a pontot lehetne lelőhelyül elfogadni.

A XVII. században általában nagyon kevés új adatot gyűjtöttek.

Nevezetesen működött e téren boberfeldi Opitz Márton, ki 1621 és 1622-ben Gyulafehérvárt a Bethlen Gábor-féle tanodában tanár volt, kinek azonban becses műve: „Dacia sive Rerum Daciarum Commentarius“ elveszett. Azon kevés adat, mi más írónál kivonatokban Zalánáról és Fehérvárról megmaradt, mindenesetre a XVII. század legjobbjához tartozik.

Fasching Ferencz jezsuita paternek „Dacia vetus“ című, Kolozsvárt 1725-ben megjelent művé nagy felülettel van irva. Soterius György, ki Deutschkreuzban volt luth. lelkész kijavította Fasching hibáit; de nevezetesen működött ez utóbbi azonkívül akkor, midőn a jelenlegi vár építése alkalmával nagyon sok feliratos kiástak.

Nagy szerencsének mondható, hogy gróf Ariosti József generalis, ki egy csapat cs. k. katonával a vár-építési munkálatoknál közreműködött, ezen őskori tanuk iránt elég nagy szeretettel és értelemmel viseltetvén, a napvilágra került kölfeliratokat rögtön ott a lelőhelyeken lemásolta és a másolatokat Scipio Maffei, híres régésznek Veronába küldötte. Ezen utóbbinak befolyásos barátjai voltak Bécsben, kik kieszköztették, hogy az így napfényre került emlékkövek császári parancsra Bécsbe vitessenek.

A szállításra 1722—1723-ban a könnyebb utat a Marost, Tiszát és Dunát vették igénybe. Négy hajót terheltek meg a becses tárgyakkal, melyeknek felügyelésével gróf Ariosti bízott meg.

De nem csak Fehérvárról szállították el az emlékköveket, hanem Abrudbányáról, Magyar-Peterdől és Hunyad vidékéről is.

A balsors sújtotta ezen vállalatot, mert a falusi robotos munkások, főképp Hunyadmegyében, hogy a szállítással ne terheltesse őket, sok feliratos követ összetörték, megsemmisítettek; azután már Lippánál elmerült egy hajó, a másik pedig Szegednél ment tönkre. Lippánál a kövek közül csak keveset lehetett megmenteni, Szegednél már semmit.

A maradékot sok viszontagság után végre átadta Ariosti Bécsben, hol az Erdélyből származó római emlékkövek a cs. k. udvari könyvtár lépcsőházának még ez időszerint is díszül szolgálnak.

A szállítás előtt lemásolt feliratok alapján úgy Ariosti mint a császári kormány meglehetősen jó forrásművet adtak ki.

A városunk területén lelt római régiségek Köleséri Sámuelben is ápolóra találtak, ki mint az erdélyi aranybányák főfelügyelője nem csak a bányavárosokban, hanem Gyulafehérvárt is gyűjtött és leírt 1717-ben Nagyszebenben megjelent művében: „Auraria Romano Dacio“ban s főleg meg az „Epistola de vetnitis Romanorum rudibus Albae Juliae stb. cím alatt.

Az 1727-ik évben különösen Fehérvárnak szentelte figyelmét; de Köleséri inkább csak működő volt.

utat meg nem tehetett és azért ünnepélyünkön személyesen részt nem vehetett. Még két indítvánnyal volt kegyes föllépni püspök urunk: az első az volt, hogy a diszgyűlés táviratban üdvözölje a római pápa üzenését azért a szép encyklikájáért, a melyet a napokban a legfőbbesebb Oltárszentségre kiadni szives volt, a második pedig az, hogy mivel éppen dél van, imádkozzuk el közösen az „Urangyalát.“

Az imádság végeztével ő méltósága még egyszer megköszönte az ünnepelő közönségnek szíves megjelenését és kegyeles szavakkal kitartó munkára s erőnyes életre buzdítván mindnyájukat, a megjelenteknek a közös diszzebédre való kegyes meghívásával a gyűlést bezárta. — Meghallgatva még a sorrendnek utolsó pontját, P. Rozatti „In alziam“ olasz szövegű pápai dalát, melyet a gymnasium vegyes énekkara sikerülten adott elő, a nagy közönség a tisztí kaszinó dísztermében tartott közös ebédre vonult.

A fényes teremben 241 teríték volt, s még a külső teremben is többen elhelyezkedtek, hogy közel 300-ra ment a résztvevők száma. Végig pillantva a díszes és előkelő társaságon, bátran azt mondhatjuk, hogy ilyet még nem volt szerencsés együtt látni és üdvözölni városunk. Ott látnak az erdélyi püspök urat, oldala mellett Korniss Berta grófnőt és báró Huszár Károlynét kedves kis leánykájával, azután pedig a központi Oltáregyesület tisztikarát és helybeli tagjait s úgy a városról, mint a vidékről megjelent más vendégeket. Jelen volt az egész káptalan, a központi papság, a városi közigazgatás Novák Ferencz polgármesterrel az élén, az állami hatóságok és a váparancsnokság képviselői. Ott vol Hohenlohe Károly Jenő herceg, Kánter Károly apát, várpalotai plebános Budapest, Karácson Márton apátplebános Marosvásárhely, Porubszky József pápai kamarás főalmási plebános, Kutschera József komáromi plebános, Franciszy Lajos dr. nyitrai theol. tanár, P. Soós István budapesti karmelita prior, Glattfelder Gyula dr. budapesti közp. papnevelőintézeti pre-

Fridvalezky János jezsuita páter helyreigazította hibáit Kolozsvárt 1767-ben megjelent: „Mineralogia Magni Principatus Transsilvaniae” című művében.

Husztí András Nagynyeden és Kolozsvárt tanult. Már tanuló korában érdeklődött a római régiségek iránt. Jogtanár lett Kolozsvárt 1740-ben megjelent latin nyelven és azután magyar fordításban is jeles műve, melyben már 172 főírat van ismertelve.

Az 1775-ik évben Fehérvárt járt Mária Terézia király megbízásából Hohenhausen báró a Tschaike-százlóaliban. Fehérvárról néhány főíratot és régiségeket leírását adta ki 2 kötetben tervezett, de az első kötetnél megrekedt művében. — A szaktudósok azonban nem igen nagyra becsülik ezt a munkát.

Ujabbi időkben igen jeles művet írt Hene Xaver Ferencz, fehérvári nagyprepost és Dulcinea címzetes püspök „Beiträge zur Dacischen Geschichte.” Dr. Reinhold adta ki e művet a szerző halála után 1836-ban. A jeles férfin arcképe múzeumunk díszé; életrajza pedig igen bálás thema volna fölölvasásunkhoz.

A lehet legnagyobb szorgalommal működtek Ackner és Müller, ez utóbbi jelenlegi evang. luth. püspök. Mindketten többször időztek Fehérvárt. A 80 éves Ackner, volt szenterzsébeti luth. lelkész, 1861-ben halála előtti évben utoljára járt itt megszemlélni az apulmi és apulmi főíratokat.

Az 1847-ik évben járt itt rövid időre a porosz igazságügyi tanácsos Dr. Neigebaur, ki régiségeinket tanulmányozta s azután 1851-ben Brassóban mejelent művében közzétette.

Az ötvenes években Reissenberger Lajos nagyszabasi jeles és munkás tanár gyakran jött át Fehérvárra, kizárólag azon czélból, hogy az időnként felmerült római régiségeket behatóbban tanulmányozhassa.

Sokat fáradozott az ötvenes években még az akkortájt itt állomásozó katonai lelkész Thalson is, kinek közleményei különböző erdélyi lapokban megjelentek, de másolatai többnyire helyesbítésre szorultak.

Ugyan e téren működött néhai Veszei Károly prépost-plébános is, egyetünknek volt tiszteletbeli elnöke, ki az 1857 évben a gymnasium iskolai értesítőben több felíratot közölt.

Mommsen Tivadar a világhírű történész 1857-ben járt itt mint Dr. Haynald Lajos erdélyi püspök vendége, mire a 86 éves agastyán most is élénken emlékszik vissza.

A megboldogult Dr. Finály Henrik egyetemi tanár, már gymnasiumi tanár korában a legszorgalmasabb régészek közé tartozott. Egyetemes tudománya nem csak a történelem- és nyelvészetben, hanem a régészet terén is egyaránt érvényesült. Az ötvenes és hatvanas években több hónapokon át kitartó szorgalommal foglalkozott a Batthyaneumban levő régiségekkel, mely alkalommal 1867. szeptember havában ott a pénzes gyűjteményt rendezte s azon görög nyelven írt római adósság levelet tartalmazó viaszos táblát is megfejtette, melyet 1786-ban Jáák György Verespatakon a Lőrincz Irgen nevű bányában talált.

Az 1886-ik évben Hajdeczki Sándor, es. és kir. hadbírósi kapitány foglalkozott az itteni főíratokkal. Több közleménye van a Corp. Inscr. Latinarum-ban. Ugyiszintén Téglás Gábor realiskolai igazgató már régebben és az utóbbi években is többször meglátogatta Fehérvárt; kutatásainak eredményét a Corpusban, Arch. Ért., Erdélyi Múzeumban és más folyóiratokban és önálló füzetekben adta ki.

Az 1867—1869-ik években megkezdett és folytatott vasútépítési földmunkálatokat Goos Károly segessvári tanár a legnagyobb érdeklődő figyelemmel kísérte. Heteken át tartzkodott városunkban csak azért, hogy

minden leletet szemléljen, leírja és értékesítsen a tudomány érdekében.

Mi pedig néztük, hogy az idegenek nem csak jöttek, láttak — de sok esetben — el is vitték a megbecsülhetetlen, pótolhatatlan kincseket a különböző múzeumokba és magángyűjteményekbe.

Mi is néztük, — de nem láttuk, nem gyűjtöttük azokat. No de vigasztaljon bennünket az a tudat, hogy a tárgyak nagy része nyilvános múzeumokba került, s hogy ha oda utazunk, láthatjuk.

Tán fölösleges megemlítenem, hogy néhány év óta számos külföldi szaktudós látogatta meg Fehérvárt a római régiségek tanulmányozása czéljából.

Az 1887-ki évben megalakult egyetünk már behatóbban és szilárd alapon folytatja elődeink nemes munkálkodását. Tizenegy évkönyvünk, több folyóirat és vármegyénk Monografiája II-ik kötetének 1-ső fele az e téren tett munkálkodásunk eredményét elég bőven közölte — s most egyetünkön van a sor, hogy hathatósan működjék a tudomány — s különösen a régészet gyönyörűségei terén. Adja a jó Isten, hogy úgy legyen!

Dr. Cserni B.

Ujdonságok

Gyulafehérvár, 1902. június 12.

— **A kiadóhivatal** felmerült eset alkalmából nyitott vallja, hogy a mint számos éven át tette, most is kötelességének tartja a lapért telhetőleg áldozatot hozni. Kárpótlásul ezért nem számít másra, mint arra, hogy a városunk és megyénk kulturáját vezető férfiak a lap nyomdáját az ezen szakmában aránytalanul megszorított s a fenmaradásért mindenféle eszközökkel harcoló általános versenynyel szemben támogatásukkal megvédelmezzék. Ez lesz a legmértányosabb kárpótlás.

Kiadóhivatal.

— **A koronázás ünnepét** a helyi székesegyházban f. hó 8-én ünnepi isteni tisztelettel ülték meg, melyre a katonaság s az összes hivatalos testületek hivatalosak voltak. Nagyjából jelen is voltak mindnyájan. A szent misét Fábián Sándor nagyprepost ur fényes segédlettel mondotta s a kóruson a papnövendékek összevágó kara énekelt.

— **Székegyesület.** A székegyesület 1902. jun. 3-ikán tartotta első havi gyűlését. Napirend előtt Felszegi Lajos kifejezést adott annak a körülménynek, hogy tekintettel összejöveteleink barátságos alakjára a múlt gyűlésen a barátságos beszélgetés hevében a gyűlés nagy hibát követett el, mert az elnöki megnyitó beszédre absolute senki semmit sem reflektált s azért azt indítványozta, hogy ezt jövő teendő az elnöki megnyitó beszédek s a gyűlések lefolyását is a „Gyulafehérvári Hírlapban” közöljük, sőt más lapokban is, ha ez lehetséges.

Az elnök azon megjegyzés előrebocsátása után, hogy minél kevesebb dicsekvést és minél több tettet öhajjt, a jelzett lappal együtt, a „Magyarság” című budapesti lapnak, mint a székegytársaságok lapjának pártolását ajánlotta s a gyűlésekről való tudósítás mind a két lapban közlendő lesz. Ezután pedig felolvasta előterjesztéseit, melyek a vezetőcikkben olvashatók. Egyben a gyűlés azt is elhatározta, hogy a Magyarságot ügyeink menetéről bővebben tájékozandó, keressék fel ez a lap, hogy a Gyulafehérvári Hírlappal lépjen esereviszonyba, a marosvásárhelyi Székegytársaságnak pedig az utóbbi lap hasonló okból küldessék meg.

Ezután a társaság még egyszer az alapszabályokat vette szemügyre s elhatározta, hogy a tagsági aláírási ívet a jövő gyűlésig (jul. első keddeje) még nyitva tartja s a titkárnak kezébe adja azért, hogy annak, a ki beiratkozni akar, az kezégyében legyen; valamint azt is elhatározta, hogy a gyűlés a zöld asztalnál csak egy óráig tartat és hogy június 14-én d. u. 5-től kezdve a sétatéri kioszkban fehér asztal mellett összejövetelt tart, melyre az jön el, a kinek ehhez kedve van.

Végül az elnök munkálkodási irányító pontokat olvasott fel s kérte a tagokat, hogy mindenki saját szaktudása körében válasszon ki a kérdések közül egyet-egyet és kidolgozván terjessze a társaság gyűlése elé.

— **Az áll. el. iskola ünnepélye.** Folyó hó 8-án a helybeli áll. el. iskolának fényesen sikerült ünnepélyei voltak. Persze ebben igen sok érdeme van Medárd uramnak is, mert látván azt, hogy ártatlan gyerekek mulatságáról van szó, megemberelte magát és az ég csatornáit nem foglalkoztatta, hanem ő is gyönyörködött abban, hogy e szép hazában, a melyet édes Magyar hazának nevezünk, a sarjadozó ifjúság nemzetiség- és vallás-különbőség nélkül mily szépen tud mulatni.

Igy van ez! A nemzetiségi gyermekek az elemi iskolában együtt játszadoznak, semmi különbséget nem találnak — ilyen szempontból — maguk között; már a középiskolások külön válnak, bur és angol báborut imitálnak; az egyetemisták nemzetiségi klubokat alakítanak s megteremtik a nációknál kérdéseket, s így megnyitják az ágatitók kapuit.

E soroknak nem czélja a politizálás, de az a bámulatos, miért nem érthetnek egyet a felnőttek is, akkor, amikor ugyanazon jogok és kötelességekben a magyar, a német, a román, a tót, és szerb egyenlő arányban osztozik.

*

A ki az állami iskola délelőtti ünnepélyén jelen volt, igazán gyönyörrel telhetett el, mily precízül oldották meg azok a kis szereplők a feladatukat, egyik kedvesebb volt a másiknál. Bámulatra ragadta az embert az, hogy a 6—10 éves fiúk, leányok milyen higgadtan, minden lámpa-láz nélkül szavaltak.

Nem is találok szót arra, hogy a műsor zenei részét, kellőleg méltassam; azt, ha polgárisok (3—4-ik oszt.) leányok adták volna elő, akik már évek óta zongorás zenét tanulnak, azoknak is tulzárnyalta volna ebbéli képességeiket. Itt fel kell említsük, hogy a nagy hőség miatt a műsort megrövidítette az igazgató, a mit igen helyesen eselekedett, mert a zsűfialág megtelt teremben alig lehetett maradni. Az ünnepély pont 12 órakor ért véget, s akkor telve szépes jóval, nemes és kedves érzelmekkel távoztunk az ifjú iskola falai közül.

Azt hittük ezzel vége is lesz, de délután 4 órától kezdődőleg volt a java. A közönség érdeklődésének még nagyobb mértékben adott kifejezést, a mennyiben a Népkert helyisége 5 óra után tömve volt, helyet alig lehetett kapni. Hisz arra nem is volt szükség, mert mindenki élvezettel nézte az apróság határtalan jó kedvét. De nem is hatott rosszul a közönségre a láрма, a zaj, sőt inkább a maffia csend keltett volna dissonantiát. Jóízűen mulatott a közönség azon, hogy a kis leányok közül egyszerre 10—12 körülfogva Balla tanítót, kérték, hogy nekik táncost keressen, már pedig itt a fiatal urak és hölgyek egyenlő számban voltak.

Ezen gyerekek májális ügy sikerült, hogy már 2 év

ben. A tartott előadások külön füzetben is meg fognak jelenni.

A kongresszus végeztével a püspök ur vezetése alatt a papság 5 óra felé a székesegyházba vonult, a melyben zászlaja alatt áhitattal várta az oltáregyesület az ünnepségek befejezését. Tübrer „Veni-Sancte”-jának a kartól orgona és erős zenekísérettel való eléneklése után fellépett a szószékre Kántor Károly, ki hatáson beszélt az Oltáriszentség buzgó imádságáról. Az ünnepélyes lírániát püspök ur tartotta, a mely alatt a Resch-testvérekből alakult kar ritka precizitással előadta Petrus Griesbacher Litaniae SS. Cordis Jesu (op. 45.) rendkívül nehéz, polyfor stílusban komponált klasszikus zeneművét és Wurm kontrapunktikus feldolgozású Salve Regina-ját. „Te Deum” után a püspök ur áldásával fejezte be a fényesen sikerült ünnepséget.

A központi oltáregyesület zászlószentelési ünnepe alkalmából egy 16°, 121 lapra terjedő, csinos kiállítás emlékfüzetét adott ki, a melyben az egyesület czéljára, szellemére, alapítására és áldásos működésére vonatkozó becses adatok foglaltatnak. Ára 40 fillér és tiszta jóvedelmét az oltáregyesület czéljaira fordítják.

Ez a szép ünnepély, mely a hitnek és szeretetnek fenséges megnyilatkozása volt, szolgáljon követendő példának minden különbség nélkül másoknak is, tanuljanak belőle lelkesedni önzetlen czélokért, buzduljanak az Istenségnek mindent átható szeretetére, szép sikerének kedves emlékezte pedig legyen záloga azon élő reménynek, hogy a jövőben még számosabban fogunk munkálkodni az Istennek mennél nagyobb dicsőségén!

Kárpiss János.

fektus, Izsoff Alajos lapszerkesztő és más idegenek és erdélyiek. Ott voltak vidéki vendégeink nagy számmal: özv. Sándor Lászlóné, Dr. Kolbe komáromi ügyvéd, Oelberg Gusztáv bányakapitány, Székely István és neje, Jánky Kálmán, Jován Antal és neje, Papp János, Lipmann János stb. Végül jelen volt Gyulafehérvár város társadalmának színe-java: Avéd Jakó, Korbuly Ignác, Öberg Ottó, dr. Csabry Bonifác, Sárdy Miklós, dr. Szöcs Akos, Présia Romulusz, Szongott Vilmos, dr. Balogh Géza, Löw Károly, Polonyi Gyula, dr. Felszeghy Lajos, Löw Emil s még igen sokan mások, kiket a hely szűke miatt meg nem említhetünk. Áhitattal elmondva a közös asztali imát hozzáálltak a jelenlévők az egyszerű ebédhez.

Péntek leéven az ebéd bűjtös volt, de azért tekintve a résztvevők tetemes számát, eléggé izletes, állt pedig levesből, hideg és rántott halból, főzelékből tükörtojással, tésztából és gyümölcsből, s ehhez a jó bort a püspöki pincze szolgáltatva.

Ebéd alatt a püspök ur igen találó szavakkal köszöntötte föl a koszorús leányokat, a kiknek rendkívüli szívéllyességgel megköszönte az ünnepélyen való szíves részvételüket, s viszonzásul a bájoson fésző gyöngye virágoknak zavartalan boldogságot kívánt jövőendő életük egész tartalmára, hogy valamint most nemes példaadásul szolgáljanak, mint édes mamáik féltve őrizték meg ők is szívükben a tiszta hitet s úgy a jövőben derek keresztény mamák válnának belőlük, s azért szívéből öhajta hogy mielőbb magukra vehessék a házasságnak édes keresztjét, a melyben a jó feleség a legszébb gyémánt.

Ebéd alatt a püspök ur a teremben végig sétált mindenkihez intézett néhány szívéllyes kérdést. Közben felolvastatta az érkezett sürgönyöket, a melyeket igen élénk örömmel fogadott az ünnepelő közönség. A római pápa ő szentsége püspök urunknak az oltáregyesület nevében hozza intézett táviratára: „Az erdélyi egyházmegye oltáregyleteinek székhelyemen egybegyűlt közgyűlése forró hálát mond Szentségednek az Oltáriszent-

segről a napokban kiadott enyckikájáért s legmélyebb alázattal kéri Szentségednek apostoli áldását. Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök” — a következőképpen válaszolni méltóztatott; „Ő Szentsége kegyesen fogadta, az oltáregyletek hódolatát és reájok szívből adja apostoli áldását. M. Rampolla bíboros.” — A távollévő zászlóanya özv. Mailáth Györgyné ő excellentiája a következő táviratot küldte: Üdvözlöm a diszgyűlést, gondolathatban résztvevő a szép ünnepélyen és azon reménynek adok kifejezést, hogy egyesületünk mindinkább fölvirágozva a fölszentelt zászló alatt Isten dicsőségére sokáig fog működni. Özv. Mailáth Györgyné.” Hosszantartó éljenzéssel viszonzták az összes vendégek a kegyelmes asszony szép üdvözlését. Érkezett meg számos szebbnél-szebb távirati üdvözlés, telve a szeretet és öröm őszinte nyilatkozataival, így táviratot küldtek: Pallavicini Edéné, Kiss András Székely-Udvarehlyről, Esztergar Gergely hittanár Szamosújvárról, dr. Molnár Győrből, Ferenczi Győ-Szt.-Miklósból, Segesvárról, Kézdi-Vásárhelyről, Kudsiról, Kolozsvárról, Zaboláról, Csik-Szeredáról, Baróthról, Ditróbból, Piskiről, Székely Kereszturól, Erzsébetvárosról és számos más helyről.

Igen kedélyesen folyt le az ebéd, mely több vonásban hasonlított azon szeretet lakomákhoz (agape), a melyeket az első keresztények szoktak volt tartani olykor a föld felszínén, majd a nehéz üldözések idejében a föld alatt a katakombák sötét folyosóiban. Délután két órakor a püspök ur felkelt, felhívta az egybegyűlt papoknak figyelmét az ünnepély sorrendjére, mely szerint megjött az ideje az eucharistikus kongresszus megtartásának, fejezzék be tehát ebédjüket, s miután az éhség lecsillapításával eleget tettek a test kíváncságnak, jöjjenek ismét foglalkozni a lelkek ügyeivel. Mire elvégezvén a közös imádságot a papok eltávoztak, a világi közönség azonban meg sokáig maradt együtt. Az eucharistikus kongresszuson igen sok szép eszme merült fel, a melyek lelkes előadói javaslaatikkal egy bensőbb tiszteletek alapjait vetették meg az erdélyi egyházmegyé-

óta így egy mulatság sem. Büszkéik lehetnek az áll. isk. tanítók reá. Legyenek is büszkéik, mert kiérdemelték a közönség érdeklődését. Egy jelen volt.

— **Régészeti meghívó.** Az alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi egyletnek 1902. június hó 15-én d. u. 4 órakor Gyulafehérvárt a város háza tanácstermében megtartandó XII. rendes közgyűlésére. Targysorozat: 1. Elnöki megnyitó 2. Titkári jelentés. 3. Felolvasás, tartja Ujfalusi József dr. apátkanonok. 4. Műzeum- és könyvtári jelentés. 5. Penztárnoki jelentés. 6. A választmány egynegyedének kisorsolása. 7. Indítványok, melyek a délelőtti választmányi ülésen tárgyalattak. Jegyzet. Ugyanazon nap délelőtti 11 órakor választmányi ülés tartatik. Gyulafehérvárt, 1902. június 2-án. Csató János elnök, Kóródy Péter dr. titkár.

— **A helybeli róm. kath. főgymnasiumban** az érettségi vizsgálatok szóbeli része jun. 9., 10. és 11-én tartatott meg. Elnök volt Kuncz Elek tanker, főigazgató; a főtanhatóságot Fábian Sándor nagyprépost ur képviselte. Szóbeli vizsgálatokra bocsáttatott 31 tanuló s ezek mindnyájan megérték és pedig jelesen 4, jól 7, egyszerűen 20. Ezen szép eredmény évek óta nem fordult elő. Gratulálunk úgy az intézetnek, mint az ifjuságnak.

— **Tízezer koronás alapítvány.** Marosváradjai Glük Mór és neje a gyulafehérvári Chevra kadisa egyet javára egy 10000 koronáról szóló alapítványt tett le azon célból, hogy annak kamatai egy annak idején létesítendő aggok-menhelye alapjához csatoltassák; — azonkívül kilátásba helyezte, hogy a szükséges épület felállítását egy 3 szobából álló lakással — saját költségén felépítteti.

— **Kétezerkoronás alapítvány.** Sommer Emil cs. és kir. főhadnagy 2000 koronát tett le a Chevra kadisa kezelésébe, hogy annak évi kamatai neje, néhai bervei Jónás Teréz halálozási évfordulója napján helybeli izr. szegények között kiosztassanak.

— **Hangverseny.** Veress Sándor, a m. kir. opera volt tagja előkelő művészársulatával f. hó 14-én szombaton és 15-én vasárnap az Erzsébet-szálloda kert-helyiségében a magasabb igényeket is kielégítőnek ígérkező élvezetes hangversenyt rendez, a melynek műsora a következő lesz: 1. Magyar dalegyveleg, összeállította Veres Sándor, énekli az összes személyzet 2. Magyar dalok, énekli Révész Gizella k. a. 3. Couplék, énekli Eröss Muki. 4. Couplék és táncz, előadja Révész Erna k. a. 5. Vigjáték „A mucsai színtársulat” 1 felv. Személyek: Szípkora Miranda, vidéki primadonna Révész Erna. Csalóközi Muki, vidéki színigazgató Eröss Endre. Pintyőke, hősszerelmes Kiss Dani. 6. Gardisták, Hugonettákból, énekli Veress Sándorné. 7. Troubadour operából, énekli Veress Sándor. 8. Zsiga cigány, előadja Kiss Dani. 9. Tánczkeztős, előadja Révész nővérek. 10. Cigánybáró operette egyveleg, előadja az összes személyzet. 11. Intermezzo Pajkos diákok operettből. Gajer Jeremiás, előadja Eröss Endre. 12. Duette, Ingenelőkből, előadja Veress, Veressné. 13. Couplék előadja Kiss Dani. 14. Bohózat: Hadnagy és szolgálja. 1 felv. Személyek: Hadnagy. Fejér Dezső. Szolga. Kiss Dani. Kezdeté pont 8 órakor.

— **Tanonez munkakiállítás.** Az ipariskolában az iparos tanoncok munkakiállítása f. hó 12-én nyílik meg és 15-én záródik. Kérjük a közönség érdeklődését.

— **Vizsgálatok sorrendje** a gyulafehérvári r. k. elemi fiiskolában. Junius 19-én d. e. 8 órakor a IV. oszt. minden tantárgyból. 19-én d. u. 2 1/2 órakor a III. oszt. minden tantárgyból. 20-án d. e. 8 órakor a II. oszt. minden tantárgyból. 20-án d. u. 2 1/2 órakor az I. oszt. minden tantárgyból. 21-én d. e. 9 órakor haladó isteni tisztelet a szt. Ferencz-r. templomban, melynek végeztével évszázó ünnepély, érdemsorozat felolvasása, jutalom és bizonyítványok kiosztása. Ugy a vizsgálatokra, mint a záróünnepélyre a tisztelt szülők és érdeklődő közönség tisztelettel meghívatik. A jövő tanév 1902. év szeptember hó első napján kezdődik, ugyanakkor tartatnak meg a felvételi és javító vizsgálatok is. Gyulafehérvárt, 1902. június 1. Az igazgatóság.

— **Médárdus napja** f. hó 8-án szárazan telt el. Valjon tebat a következő 40 nap is ilyen száraz lesz-e? Nem merjük elbinni, de nem is kíváncsok. Nem hisszük el azért, mert Gyulafehérvár a előnyári esők vidékéhez tartozik, vagyis azon vidékhez, hol május közepétől július közepéig a legtöbb napon és a legnagyobb mennyiségben esik az eső és 28 év alatt nem volt olyan év, melyben június és július hava külön-külön legalább 10—10-szer esőt nem produkált volna. Különben majd meglátjuk.

— **Betörés.** Mult számunkban megemlékeztünk, hogy Náni Ödön kereskedésébe betörték s most a rendőrség kiderítette, hogy a tettes Patreuzsán Márián oláh-hercepi ember, aki kezdetben konokul tagadott, de a mikor Gyulafi Albert rendőrbiztos, a ki a nyomozatot vezette, két napi vizsgálat után az összes bűnjeleket u. m. a fejszét, vasrudat, vésőt megkerítette, s tettes ellen a bizonyítékokat megállapította s mindezekkel a tettest sarokba szorította, a betörésben való bűnösségét beismerte. A bűnös ugyanazon házastelken lakó szomszéd szolgálja volt s a helyi viszonyokat jól ismerte és a betörést előkészíthette.

— **Villámcsapás.** Folyó év június 10-én kedden délutáni zivatar alkalmával a város határán a Löw-féle téglavető mellett a villám lecsapott és egy kiscigánának a legelőn volt tehenét agyon ütötte.

— **Vállalkozók és építészek figyelmébe!** Az Országos Pályázati Közlöny szállításokra, építkezésekre kiírt összes nyilvános és magán pályázatot közli. Előfizetési ár negyed évre 4 korona. Megrendelhető a kiadóhivatalban Budapest, Rökk-Szilárd-utca 27. szám.

— **A virágbarátok!** A „Florol” virágtrágya kivonat használata bámulatos hatással van a virágok fejlődésére, színpompája és illatára. Postán bérmentve küldi, 1, 2 1/2 és 4 korona ellenében Waltersdorfer E. Pál droguista, Budapest, VII. Kerepesi-ut 8/r.

— **Öngyilkosság.** Gyulafehérvári illetőségű Glaser Jakab utazó hosszas távollét után Gyulafehérvárra visszatért és az Erzsébet szállóban lakást fogadott, a hol jun. 7-én az ágyban halva találták. A rendőrség megállapította, hogy öngyilkos volt. Az izraelita hitközség elnökét a hozza intézett levélben kéri, hogy az itteni temetőben fekvő atyja mellé temessék el és imaszereit koporsójába helyezze. Levélben azt is fölemlíti, hogy morfiummal mérgezte meg magát s városába azért tért vissza, hogy itt kövesse el az öngyilkosságot, mivel, megesküdött, hogy e városban fog meghalni. A holttestemet az izraelita kórházba szállították. a honnan e hó 8-án temették el.

— **Eladás vétel és bérlet** legeredményesebb, ha az Országos Pályázati Közlönyben hirdetik, mely Közlöny az ipar, kereskedelem, mező és erdőgazdaság összes köreiben közkezen forog. Mérsékelt hirdetési díj-szabás Felvilágosítást nyújt a kiadóhivatal Budapest-Rökk-Szilárd-utca 27. sz.

— **A várbeli posta nyilatkozata.** „Felettes hatóságomnak rendeletére mult hó 22-én a Gyulafehérvári Hírlap 21. számában Postai abszurditás cím alatt kiadott cikkre, legyen szabad becees tudomására hoznom a következőket: A vári hivatalhoz ugyanis naponta háromszor érkezik posta, reggel hét óra 15 perczkor, délután 3 óra 15 percz és este 6 óra 45 perczkor, melyek közül a két előbbi érkezése után egy óra illetőleg fél óra multával kézbesítést nyer. Azon körülményre, hogy az este 6 óra 45 perczkor érkezett hírlapok kihordassanak még ugyan az nap, arra ez ideig rendelet nincs, hanem bárkinek jogában áll hírlapja esetleg érkezett levele után küldeni. A vári posta hivatalhoz érkezett küldeményeknek tulnyomó része harminczkét fiókba lesz beosztva, melyeknek bérloia beosztott postát vagy magok viszik el, vagy meghatalmazottjaik által vitetik el, így azoknak bármi okból előforduló késedelmeért a posta hivatal felelősséget nem vállalhat. A várban lakó kereskedők és tudomány szolgálatában álló férfiak közül alig egy néhány van, kiknek postáját a levélhordó kézbesíti, s hogy a kézbesítés késedelmet nem szenved, bizonyítja azon körülmény, hogy felettes hatóságomhoz ez ideig panasz nem emeltetett. Gyulafehérvár, 1902. június 9-én. Papp Mihály m. kir. postamester.”

Megjegyzésünk e nyilatkozatra csak az, hogy örvendünk, hogy a postahivatal felszólalásunkra a küldeményeket délután is kihordatja.

— **Budapesti csoda.** Lichtmann Sándor posztókiviteli osztálya (Budapest, VI., Teréz-körút 4. c. szám) teremtette meg ezt a budapesti csodát, melyet a közlemény címével használunk. Megteremtette pedig azzal, hogy az üzletvilágban eddig még nem létezett árban, 2 forint 50 krajczárért szétküld az ország bármely részébe, utánvétellel egy teljes férfi öltönyre elegendő 3 méter jó tartós cheviott szövetet szürke, barna, drapp, zöld, fekete és sötétkék színben és 3 forint 50 krért finom fekete vagy sötétkék sima posztót, vagy barna, fekete és sötétkék camgarn szövetet. Ez a ballatlan olcsó ár méltán megérdemli a Budapesti csoda címet, mert a céghez érkező számtalan elismerő levél fényesen igazolja azt, hogy a vevőközönség meg van elégedve a szövetek jó minőségével. Ajánljuk tebat a nagyközönségnek, hogy minél sürgetőbben rendeljen meg ezen szövetekből néhány öltönyre való, mert ilyen olcsó árban csak rövid ideig szállít a nevezett cég egy férfi öltönyt kiadó 3 méter szövetet. Mintákat a nagy számban érkező megrendelésekre való tekintettel a cég nem küldhet.

I R O D A L O M.

* **A forradalmak viharai** közt elhervad az erény virága. Angliában a nagy forradalom után csak egy család maradt épen az általános romlottság között, Cromwell családja, a mit még maga nagy ellensége, Clarendon is elismer. Clarendon lord írja: „A gyermekek nem kérték már szüleik áldását, ezek meg nem vesződtek gyermekeik nevelésével, hanem reájuk bízták, hogy gondoskodjanak magukról, hogy így is szabaduljanak a költségtől. A fiatal nők minden tartozkodás nélkül jártak nemesek mindentéle társaságba, hanem korezmákba és nyilvános vendéglőkbe is. A szigorubb viseletű leányok lázító hitszónokokhoz vagy tisztetekhez mentek férjhez; előkelő családok leányai theologusoknak vagy más alsóbbrendűeknek adták kezüket; a szülői tekintély, a gyermeki alázatosság és engedelmesség megszűnt; mindenki azt tette, amit jónak látott.” Ennek a kornak és ezen természetellenes viszonyoknak hű leírását találni meg a Nagy Képes Világtörténet most megjelent 160. füzetében. A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik, egyetemi tanár, ki egyuttal e kötet írója is. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára diszes félbörkötésben 16 korona; füzeteként is kapható 60 fillérjével. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz. s minden hazai könyvkereskedés utján, havi részletfizetésre is.

Törvénykezés.

Gyulafehérvár 1902. jun. 12.

Spanyol Laczi hódította. (Esküdszéki tárgyalás.) Spanyol Laczi, amint azt elég tisztességesen hangzó neve után egyáltalán nem lehetne gondolni nagyvárosi oláh-cigány, villogó fogakkal, tuskés szénfekete bajjal és cso-

koládészintű potával. Spanyol Laczi, a mult év október havában a marorosujvári vásáron kissé becsipett és az országúton megállított egy nagylaki kovácsmestert, aki békésen ballagott hazafelé:

— Megállj az istenedet, ide a pénzedet, különben megöllek!

Aztán kimotozta a megrémült kovácsot, elvette hetven krajczárját, bicskáját, pipáját, dohányát, sőt még a bajuszpedrőjét is. Aztán kérte a kovácsmestertől a malacjai árát, mert tudta, hogy a kovács reggel a vásáron 24 forinton eladta koczáit.

— Nincs nálam a pénz, a feleségemnek adtam, mondta Valaszin András, a kovács. Spanyol Laczi azonban nem hitte el ezt az állítást, elkérte a kovácsotól a rédiáit, azok között kutatta a bankókat, s minthogy nem találta, érthető dühében két csattanós sipkát mért a megrémült májszter arczára, aztán még a sánczba is benyomta.

Ez volt az előzménye a mult héten megtartott esküdszéki tárgyalásnak, melyen Spanyol Laczi rablás büntetével vádolva jelent meg.

— Mit csinált a májszter, mikor vádlott őt pofonította, kérdezte az elnök az egyik tanutól, ki a kovácsmester kifosztása alkalmával jelen volt.

— Kaczagott, volt a felelet. Kisé biletetlenül hangzik ugyan ez az állítás, de úgy kell lenni, mert a mester egyáltalában nem vette tagadásba a tanúnak ezen állítását.

Az egyik tanu azt állította, hogy Spanyol Laczi négy pofont adott a sértettnek.

— Hány pofot kapott ön, kérdezte az elnök Valaszin Andrástól.

— Jelentem alássan ketőt, szólt katonásan a kovácsmester, ki a kapott nyakleveleket a lehető legkedélyesebben fogta föl.

*

A tárgyalást Nemes Sámuel törvényszéki elnök vezette, szavazó bírák voltak Bartha Győző és Szongott Vilmos törvényszéki bírák, a vádhatóságot Elekes Lajos alügyész képviselte, a védő Cserba Béla ügyvéd-jelölt volt.

A kisorolt esküdtek névsora a következő: Duldner József, Grosz Frigyes, Király Béla, dr. Garda Kálmán, Csánki József, Imre József, Molnár Lajos, Kaufman Gyula, Benkő Akos, Kohn Lázár, báró Kemény Győr és Bartalus Sámuel. Pótesküdt lett Szakács Gyula.

Az esküdtekhez a bíróság három kérdést intézett, egyet a rablásra, egyet a zsarolásra és egyet a lopás vétségére vonatkozólag.

Dr. Garda Kálmán ügyvéd az esküdtek főnöke, délután hat órakor hirdette ki a verdiktet, melynek értelmében az esküdtek a két első kérdésre nemmel, az utolsó kérdésre igennel feleltek.

Ennek alapján a bíróság lopás vétségében mondotta ki a cigányt bűnösnek és négy havi fogházra ítélte.

Az ítélet jogerős.

Szándékos emberölés. Junius 6-án Kutea Juon bűnyében tárgyalta az esküdtbíróóság. Vádlottat a kir. ügyészség szándékos emberölés büntetével vádolta. A dolog Integráld községében történt és a bűncselekmény története röviden a következő.

Bulkán Andronika kocsmárosné ez év április havában a faluból hazatérve, a kocma pitvarában ütés és segélykiáltás zaját halotta. Lelkendezve berohant és látta, hogy Nekreala Mihály vérbefagyva eszméletlen állapotban fekszik ott. Az összevert ember másnap, anélkül, hogy eszméletét csak egy pillanatra is visszanyerte volna, meghalt.

A gyanu Kutea Juonra, néhai unokaöccsére irányult; s több tanu tényleg vallotta is, hogy néhai és vádlott a sértett halála előtti napon a kocsmában valami hagyatéki ügy fölött ugyancsak hevesen vitakoztak, de azt, hogy egymást tetteleg bántalmazták volna senki sem látta.

Kutea Juon a vizsgálóbíró előtt szépen beismerte, hogy sértettel, ki nagybátyja volt, az örökség fölött civakodott, amire nagybátyja a kocma pitvarába hívta és ott őt egy hatalmas doronggal megtenyegette. Erre kapta magát vádlott, s a kezében volt boros üveggel szépen homlokra csapta nagybácsiát. Az öreg az ütésre nem terült el a földön, mire az unokaöccs kikapta a dorongot kezéből és azzal szépen elintézte a vitás ügyet.

Az esküdszéki tárgyalást Nemes Sámuel törvényszéki elnök vezette, szavazóbírák voltak Bartha Győző és Szongott Vilmos törvényszéki bírák. A közvédat dr. Ujvárosi Miklós kir. ügyész képviselte, a védő Patitia Rubin ügyvéd volt.

Az esküdtek névsora a következő.

Fried Albert, Pataki András, Zöld József, Kaufmann Gyula, Király Béla, Duldner József, Molnár Lajos, Frink Laureán, Demeter Sándor, Brunner Béla, Bartalus Sámuel és Tábori Albert.

Pótesküdt lett báró Keményi Győr.

Az esküdtek halált okozó súlyos testi sértés bűntetében mondták ki vádlottat bűnösnek, kit ez alapon a bíróság hat évi fogházra ítél.

Állást nyernek.

Az Országos Pályázati Közlöny utján, mely az országban betöltendő összes állásokat közli, állást nyernek: ipari és kereskedelmi, mező és erdőgazdasági és műszaki tisztviselők, községi jegyzők és jegyzőrnokok,

nőtiszviselők, kereskedelmi alkalmazottak és gyakoronokok. Előfizetési ára $\frac{1}{4}$ évre 4 korona. Mutatványszámokat 30 fillér beiktatása ellenében küld a kiadóhivatal Budapest Bökk Szilárd-utca 27. Alláskeresési beiktatásánál minden szóért 2 fillér, nyitlterben pedig minden szóért 6 fillér fizetendő, mely hirdetések legkésőbb csütörtökig fogad el a kiadóhivatal.

Szám 130—1902 végreh.

Arverési hirdetmény.

Alulírt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a topánfalvi kir. járásbíróság 1901. évi 231/2 számú végzése következtében Dr. Davidu György ügyvéd által képviselt Dávid Alexandruné javára Motora János és Motora Mihály ellen 800 kor. s jár. erejéig 1901 évi december hó 6-án fogatosított kielégítési végrehajtás útján le és felül foglalt és 1480 k.-ra becsült következő ingóságok u. m. Motora Jánosnál szarvasmarhák és butorok, Motora Mihálynál szarvasmarhák és butorok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a topánfalvi kir. járásbíróság 1901-ik évi V. 231/8 számú végzése folytán 800 kor. tőkekövetelés, ennek 1898 évi szept. hó 1-ső napjától járó 5% kamatai, $\frac{1}{3}$ % váltó díj és eddig összesen 77 kor. 70 fill.-ben bíróság már megállapított, valamint a még felmerülő költségek erejéig alperesek lakásán Topánfalván leendő eszközölésére **1902 évi június hó 28 napjának d. e. 9 órája** határidőül kitűztetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel bivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108 §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérnek szükség esetén becsáron alul is elfognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták s azokra kielégítési jogot nyertek volna, jelen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Topánfalván 1902. évi június hó 7 napján.
Mesterházy kir. bír. végrehajtó.

Sz. 2773—1902. tlkvi.

Arverési hirdetmény kivonat.

A gyulafehérvári kir. törvényszék mint tlkvi hatóság közhírré teszi, hogy I. Petrus Ferecz végrehajtónak Ifj. Demeter Sámuel és neje Komáromi Etelka végrehajtást szenvedő ellen 250 korona tőke követelés és járuléka iránti végrehajtási ügyében a m.-igeni I. Rész 854 sz. tlkvben A + 11 és 12 rendsz. alatti fekvőkre összesen 3308 kor. becsárban az árverést elrendelte, és hogy a fenn megjelölt ingatlanok **1902. évi július hó 2-án d. e. 9 órakor** M.-Igeni községházánál megtartandó nyilvános árverésen a kikiáltási áron alól is elfog adatni.

Arverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok kikiáltási árának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. LX. t.-cz. 42. §-ban jelzett árfolyammal számított és az 1881. november 1-én 3333 sz. a. kelt igazságügyministeri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy annak az 1881. LX. t.-cz. 170. §. értelmében a bíróságnál történt előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. törvényszék telekkvi hatósága.
Gyulafehérvárt, 1902. évi május hó 17-én.
A kivonat hitelességét igazolja
Varga Ferencz, kir. tlkvi kiadó.

Sz. 93—1902 végreh.

Arverési hirdetmény.

Alulírt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. törvényszék 1901—8877 számú végzése következtében Dr. David György abrudbányai ügyvéd által képviselt Detunata bucsumi tak. pénztár javára Zsurka Nicolae és társa bucsumi ellen 1200 kor. s jár. erejéig 1902 év január hó 17-én fogatosított kielégítési végrehajtás útján le és felülfoglalt és 1935 korra becsült következő ingóságok u. m. : Zsurka Nicolae 1. Mendelnél házbutorok, sertések stb. Zsurka Juonnál házi butorok, Baisan Nicolaenál házi butorok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek az abrudbányai kir. járásbíróság 1901-ik évi V. 751/2 számú végzése folytán 1200 kor. tőkekövetelés, ennek 1900 évi július hó 23 napjától járó 6% kamatai és eddig összesen 138 kor. 80 fillérben bíróság már megállapított költségek erejéig alperesek lakásán Bucsumoen és B.-Izbitán leendő eszközölésére **1902 évi június hó 27-ik napjának délelőtt 9 és 10 órája** határidőül kitűztetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel bivatnak meg, hogy az

érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107 és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták, és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120 §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Abrudbányán, 1902. évi május hó 27. napján.
Szabó Dénes kir. bírósági végrehajtó.

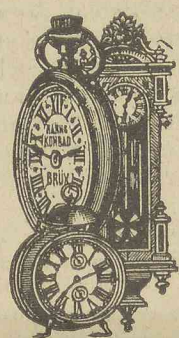
Sz. 3452—1902. tlkvi.

Arverési hirdetmény kivonat.

A gyulafehérvári kir. törvényszék mint telekkvi hatóság közhírré teszi, hogy a szászsebesi takarékpénztár részv. társaság végrehajtónak Nisztor Vaszié, Nisztor Nicolae és Mutu Juon végrehajtást szenvedő ellen 200 korona tőke követelés és járuléka iránti végrehajtási ügyében a kuttalvi 909 sz. tlkvben A + 1 rdsz. az 552 sz. tlkvben A + 1 rdsz. a 321 sz. tlkvben A + 1—26 rdsz. a 128 sz. tlkvben A + 1 rdsz. alatti fekvők összesen 1473 korona becsárban az árverést elrendelte és hogy a fenn megjelölt ingatlanok **1902 évi július hó 8-án d. e. 9 órakor** Kuttalva községházánál megtartandó nyilvános árverésen a kikiáltási áron alól is elfog adatni.

Arverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok kikiáltási árának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. LX. t.-cz. 42 §-ban jelzett árfolyammal számított és az 1881. november 1-én 3333 sz. a. kelt igazságügyministeri rendelet 8 §-ában kijelölt óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy annak az 1881. LX. t.-cz. 170 §. értelmében, a bíróságnál történt előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. törvényszék telekkvi hatósága.
Gyulafehérvárt, 1902. évi május hó 13-án.
A kivonat hitelességét igazolja
Simó Béla kir. tlkvi kiadó.

Jó órákat olesón

küld 3 évi írásbeli jótállás mellett
privát vevőknek

KONRÁD JÁNOS

óragyára,

arany-árak kiviteli háza.

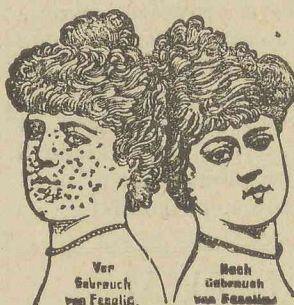
BRUX, 271. szám. (Csehország.)

Jó nickel rem.-óra . . . 3.75.
Valódi ezüst rem.-óra . . . 5.80.
Valódi ezüst láncz . . . 1.20.
Nickel ébresztő-óra . . . 1.95.

Ozégem a cs. és k. birodalmi címerrel van kitüntetve, számtalan arany, ezüst kiállítási érem, valamint ezernyi elismerő levél van birtokomban.

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Millió hölgy

hasznája a „Feecolint”.
Kérdezze csak az orvosát, vajjon „Feecolint” nem-e a legjobb szépitő szer, haj és fogak számára! A legtisztább, nabb arc és a legesnyább kezek, használata után, arisztokratikus szint és testzs formát kapnak. „Feecolint” 42 legfinomabb és legfrissebb

fűből előállított angol szappan. Jót álnunk érte, hogy tovább redők, vimert, orrpiroság és minden más-arczkiütések a „Feecolint” használata után nyomtalanul eltűnnek. A „Feecolint” a legjobb hajszitító hajszitító szer, amely a hajbüllést és a kopaszságot megakadályozza. „Feecolint” a legtermészetesebb és legjobb fogtisztító szer. Aki a „Feecolint”-t rendszeresen szappan helyett használja, az még mindig fiatal és szép marad. Kötelezzük magunkat a pénzt rögtön visszafizetni annak, ki a „Feecolinnal” nincs megelégedve. Egy drb. ára 1 kor. 3 drb. 2-50 kor., 6 drb. 4 kor., 12 drb. 7 kor. Portó 1 drbhoz 20 fillér, 3 drbhoz 60 fillér. Utánvét 60 fillérrel több. Szállítja, general depo von M. Freih Wien VII. Mariahilferstrasse. 38, 1. Stok

KÉZI JÉGGÉP.

Tiszta, bakteriamentes tömbjég (10 perc alatt) a legegyszerűbben és legolcsóbb módon készíthető.

Képviselők kerestetnek:

Alsó-fehér, Kis-Küküllő és Nagy-Küküllő megyékben.

Ajánlatokat: „Gyulafehérvár 3531” cím alatt közvetít Rudolf Mosse Wien I. Seilerstätte 2.

A női szépség

elérésére, tökéletesítésére és fentartására legkitünőbb és legbiztosabb a

FÖLDES-féle

MARGIT-CRÉM

mely vegytiszta, sem higanyt, sem ólomot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan és zsírmentes.

Törvényesen védve.

Ezen világhírű arckenőcs pár nap alatt eltávolít szeplőt, májfoltot, pattanást, bőrártást (Mitesser) és minden más bőrbajt. Kisimítja a ránczokat, redőket, himlőhelyeket és az arcot fehérre, simává és üdvé varázsolja. Legkitünőbb óvszer a nap és szél befolyása ellen.

Ara: kis tégely 1 kor., nagy tégely 2 kor., Margit hölgypor (3 féle színben) 1.20 k., Margit szappan 70 fill., Margit fogpép (Zahn pasta) 1 kor., Margit arcviz 1 kor.

A közönség meglepetését célzó utánzatoktól óvakodjunk!

Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes beiktatása után küldi a készítő:

FÖLDES KELEMEN, gyógyszerész, Arad.

Kapható minden gyógyszerárban, drogériában és illatszerek kereskedésben.

Főraktárak Gyulafehérvárt:

Frölich Gyula és
Storfer Leó gyógyszer-tárok.

A Richter-féle LINIMENTUM CAPS.COMP.

Horgony-Pain-Expeller

egy régi kipróbált háziszér, amely már több mint 33 év óta megbízható bedörzsölésül alkalmazatik köszvénynél, csúznál és meghűléseknél.

Intés. Silányabb utánzatok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csakis eredeti üvegeket dobozokban a „Horgony” védjeggyel és a „Richter” czéjjegyzéssel fogadjunk el. — 80 f., 1 k. 40 f. és 2 k. árban a legtöbb gyógyszerárban kapható. Főraktár: Török József, gyógyszerésznél Budapest.

Richter F. Ad. és társa,
csász. és kir. udvari szállítók.
Rudolstadt.

A magy. kir. államvasutak gépgyáranak vezérügynöksége BUDAPEST, Váci-körut 32 szám

— ajánlja a magy. kir. államvasutak gépgyárában készült —

4, 6, 8, 10 és 12 lóerejű GŐZCSÉPLŐ-KÉSZLETEIT,
14, 16 és 20 lóerejű COMPOUND-LOCOMOBILJAIT, és végre

„**Millennium**” legújabb szerkezetű fűkaszáló-, marokrakó- és kévekető aratógépeit,

továbbá: a szab. osztr.-magyar államvasutársaság resiczai mezőgazdasági gépgyárában készült SACK-rendszerű aczelöntésű ekefővel ellátott EKEIT és egyéb mezőgazdasági eszközeit.

Kizárólagos képviselő: Wessel Leó, Kolozsvár.

Nyomatott Papp Györgynél Gyulafehérvárt.